RALF ČEPLAK MENCIN (1955 – 2026)

Ralf Čeplak Mencin (foto: Miha Špiček, 2012).

Devetega marca 2026 je svojo življenjsko pot sklenil Ralf Čeplak Mencin. Še nekaj dni pred smrtjo, ob mojem obisku v hospicu in prej v ljubljanskem UKC-ju, je povsem bistro in zaneseno razpravljal o družbenem in političnem dogajanju doma in po svetu. Čeprav je vedel, da se njegov čas izteka, je ostal do zadnjega dejavno vpet v svet okoli sebe.

Njegova življenjska in poklicna pot je bila raznolika – takšen je bil tudi kot človek. Rodil se je 12. junija 1955 v Ljubljani. Po osnovni šoli dr. Vita Kraigherja je obiskoval viško gimnazijo. Sprva se je vpisal na Pravno fakulteto, a je hitro spoznal, da to ni pot, ki bi jo želel nadaljevati. Zaznamovala ga je babica, ki mu je brala zgodbe ljudstev sveta, pa poti s starši in potovanja s sestro. Pot v Veliko Britanijo ga je dokončno okužila s popotniško mrzlico. Odkril je etnologijo oziroma antropologijo in se vpisal na Filozofsko fakulteto, smer etnologija in psihologija. Že na začetku študija, leta 1976, je postal član Slovenskega etnološkega društva. Diplomiral je iz psihologije (1979) in etnologije (1981) z nalogo *Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja – Občina Cerknica*.

Svojo muzejsko pot kustosa je začel v Pokrajinskem muzeju Ptuj in nadaljeval v Mestnem muzeju Ljubljana, dolgoletno poslanstvo pa je našel v delu v Slovenskem etnografskem muzeju, kjer se je zaposlil leta 1990. Istega leta je postal vodja Muzeja neevropskih kultur v dvorcu Goričane pri Medvodah, ki je med letoma 1964 in 2001 deloval kot dislocirana enota Slovenskega etnografskega muzeja. Njegova ideja o preoblikovanju klasičnega etnografskega muzeja v angažiran postkolonialni muzej se ni uresničila. Po zaprtju muzeja in preselitvi zbirk v matično ustanovo je postal kustos za zbirke iz Azije, Oceanije in Avstralije ter se posvetil raziskovanju in predstavljanju zunajevropskih ljudstev, njihovih načinov življenja in stikov prebivalcev slovenskega prostora z ljudmi zunaj Evrope.

Izpopolnjeval se je na mednarodni poletni šoli muzeologije v Brnu ter na področju muzejske pedagogike, podjetništva in managementa v kulturi. Leta 2011 je na Oddelku za muzeologijo Filozofske fakultete v Zagrebu magistriral z delom *Festival – alternativni model muzejske komunikacije*.

Leta 2006 je v soavtorstvu pripravil zunajevropski del stalne razstave *Med naravo in kulturo*, poimenovan »*Odsev daljnih svetov*«, ter odmevno avtorsko razstavo *Srečevanja s Kitajsko – 200 let slovenskih odkrivanj kitajske kulture*. Kot nadaljevanje razstave lahko razumemo njegovo knjigo o slovenskih stikih s Kitajsko *V deželi nebesnega zmaja*, ki je izšla leta 2012. Med njegove najpomembnejše razstavne dosežke sodi avtorska razstava *Afganistan – slovenski pogledi* (2017), ob kateri je pripravil vodnik in istoimenski zbornik. Razstava je bila povezana s pobudo Ministrstva za zunanje zadeve RS, ko je leta 2011 izvedel enomesečni raziskovalni projekt v Heratu o revitalizaciji rokodelskih dejavnosti med ranljivimi skupinami vračajočih se beguncev iz Irana. Na razstavi je poleg zgodovinskih in etnoloških vidikov tematiziral tudi sodobne migracije in begunstvo 21. stoletja. Gradivo zanjo je zbiral tudi ob prostovoljskem delu v begunskih centrih v Šentilju (2015) in Idomeni na grško-makedonski meji (2016).

V soavtorstvu je pripravil še razstavi *Belo zlato. Zgodbe o bombažu* (2023), na kateri je bila predstavljena misijonarska zbirka iz Indije, ter *Azija sredi Ljubljane: Življenje Skuškove zbirke* (2024–2026), posvečeno kitajski zbirki mornariškega častnika Ivana Skuška ml. Njegov zadnji angažma je bilo soavtorstvo razstave *Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti* (2024).

* Gregor Ilaš, mag. sociologije kulture, univ. dipl. bibliotekar in prof. sociologije, nižji bibliotekarski svetnik, Slovenski etnografski muzej; gregor.ilas@etno-muzej.si.

Skupaj z etnološkim delom je premišljeval in soustvarjal slovensko muzeologijo. Vpet ni bil le v slovensko muzeološko srenjo – njegovo delo je bilo tesno povezano z mednarodnimi združenji, v katerih je spletal vezi, spodbujal sodelovanja in prispeval k razvoju muzeološke misli o zunajevropskih zbirkah. Med letoma 1991 in 1995 je bil predsednik Zveze muzejev Slovenije, med letoma 1997 in 2003 predsednik društva ICOM Slovenija, med letoma 2019 in 2025 pa predsednik ICOM/ICME – Mednarodnega odbora etnografskih muzejev. V obdobju 2020–2022 je bil tudi član delovne skupine ICOM Define, ki je pripravila novo muzejsko definicijo, sprejeto na 26. generalni konferenci društva ICOM v Pragi.

Njegovo delovanje je pripoznala tudi muzejska skupnost, saj je bil soprejemnik Valvasorjevega priznanja za postavitev stalne razstave *Med naravo in kulturo* (2006). Leta 2010 je bil soprejemnik Valvasorjevega priznanja za zasnovo, izvedbo in vodenje neformalnega izobraževalnega projekta Muzeoforum. Bil je tudi soprejemnik nagrade Prometej znanosti za odličnost v komuniciranju za leto 2020, in sicer za popularizacijo vzhodnoazijskih zbirk v Sloveniji. Leta 2025 je za življenjsko delo prejel Valvasorjevo nagrado, najvišje strokovno priznanje na področju muzealstva v Sloveniji.

Pomemben del njegovega prispevka je bilo delo z družbeno izključenimi skupinami. Posebej izstopa njegovo sodelovanje z romsko skupnostjo, ki je pomembno prispevalo k prepoznavanju pomena romske kulture v Sloveniji in širše. Konkretni izraz teh prizadevanj je bil Festival romske kulture Romano Čhon (2009–2013), katerega pobudnik in soorganizator je bil. Leta 2016 je bil koordinator cikla razstav v Slovenskem etnografskem muzeju, posvečenih balkanski migracijski poti in njenim temnim platem. Na različnih področjih je vztrajno zagovarjal pravičnost, vključenost ter premagovanje stereotipov in diskriminacije, s čimer je uresničeval etično poslanstvo sodobnih muzejev.

Spregledati ne gre niti njegovega publicističnega in uredniškega dela. Na svoji poklicni poti je dal številne intervjuje, pisal znanstvene, strokovne in poljudne članke, sodeloval pri dokumentarnih filmih, moderiral pogovore, bil član uredniških odborov različnih revij (med drugim *National Geographic Junior*, *Journal of Intangible Heritage*, *Etnološka istraživanja*) in tudi urednik, med drugim znanstvene revije *Etnolog*.

Bil je prijeten sogovornik, iskriv in duhovit. Njegovo čudenje nad svetom je bilo nalezljivo. Zanimale so ga tuje kulture, druženje, spoznavanje in razumevanje drugačnosti. Kot je dejal v zadnjem intervjuju, si je želel, da bi v deželah vladala »multikulturalizem in kozmopolitizem, kar sta tudi moja ideala«.

Preden si stopil v njegovo pisarno, prepojeno z vonjem eteričnih olj, ki se je nemalokrat širil tudi na hodnik, so te pričakala vrata, ki so bila — vsaj v primerjavi z drugimi v muzeju — skoraj kot prehod v drug svet. Nekateri so najprej opazili lebdeči 3D napis *relax*, drugi nenavadne razglednice in plakate iz drugih muzejev, muzeološke nagovore o pravičnosti in človekovih pravicah ter tisti vic o njegovem predsednikovanju ICME, ko smo ga klicali kar *El presidente*. Nekaterim je pogled obstal na fotografiji papeža Frančiška ali na kipu Bude, ki sta izkazovala njegov verski pluralizem. Vse druge fotografije so predstavljale raznolike duhovitosti in delovale kot preizkus naših predsodkov: o antropologih, duhovni rasti, ženski moči, migracijah in rasizmu. Če bi vse skupaj strnili v eno misel, bi bila to misel, zapisana na vratih: »Svet je kot knjiga, in tisti, ki ne potuje, je prebral le eno stran«.